

TEHNIKE, ELEMENTI, MOTIVIKA IN APLIKACIJE KLEKLJANIH ČIPK NA SLOVENSKEM V 20. STOLETJU

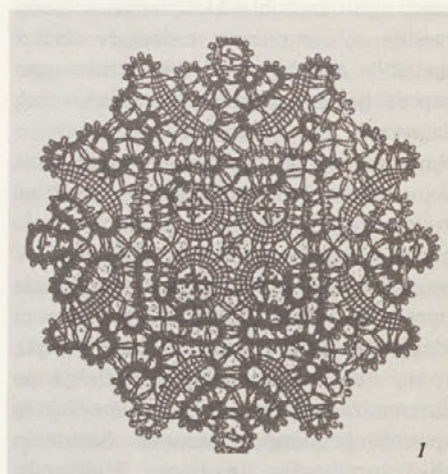
Prispevek je povzetek diplomske naloge z istim naslovom, ki je nastala v okviru študija na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, njen mentor je bil izr. prof. dr. Janez Bogataj. Predstavljena je bila meseca maja leta 1997 v prostorih Stare šole (Žirovskega muzeja) v Žireh. Naloga skuša prikazati različne tehnike, elemente, vzorce in aplikacije naših klekljanih čipk v obravnavanem obdobju ter vzroke za njihove spremembe. Odgovoriti pa želi tudi še na vprašanje, kakšno vlogo je imela klekljana čipka pri nas v različnih obdobjih 20. stoletja in ali jo poznamo tudi kot sredstvo komunikacije. Poleg besedila je sestavni del diplomske naloge slikovno gradivo, brez katerega je opisovanje čipk po mojem mnenju pomanjkljivo, zlasti pa težko razumljivo.

Odločilni dejavnik pri izbiri teme diplomske naloge je bilo dejstvo, da ta tematika, razen študij posameznih področij in podjetij, pri nas še ni bila strokovno obdelana. Moj namen je bil, zajeti čim širše klekljarsko področje pri nas (vsa področja oz. institucije in posameznike, ki so bistveno vplivali na obravnavano temo).

Naloga temelji zlasti na analizi primarnih virov (ohranjene čipke, katalogi trgovcev, učni programi klekljarskih šol, vzorci in aplikacije) in na podatkih, ki so mi jih posredovali informatorji. Razen terenskih zapiskov sem v nalogo vključila tudi sekundarne vire – našo redko tovrstno strokovno literaturo in gradivo iz hemerotek.

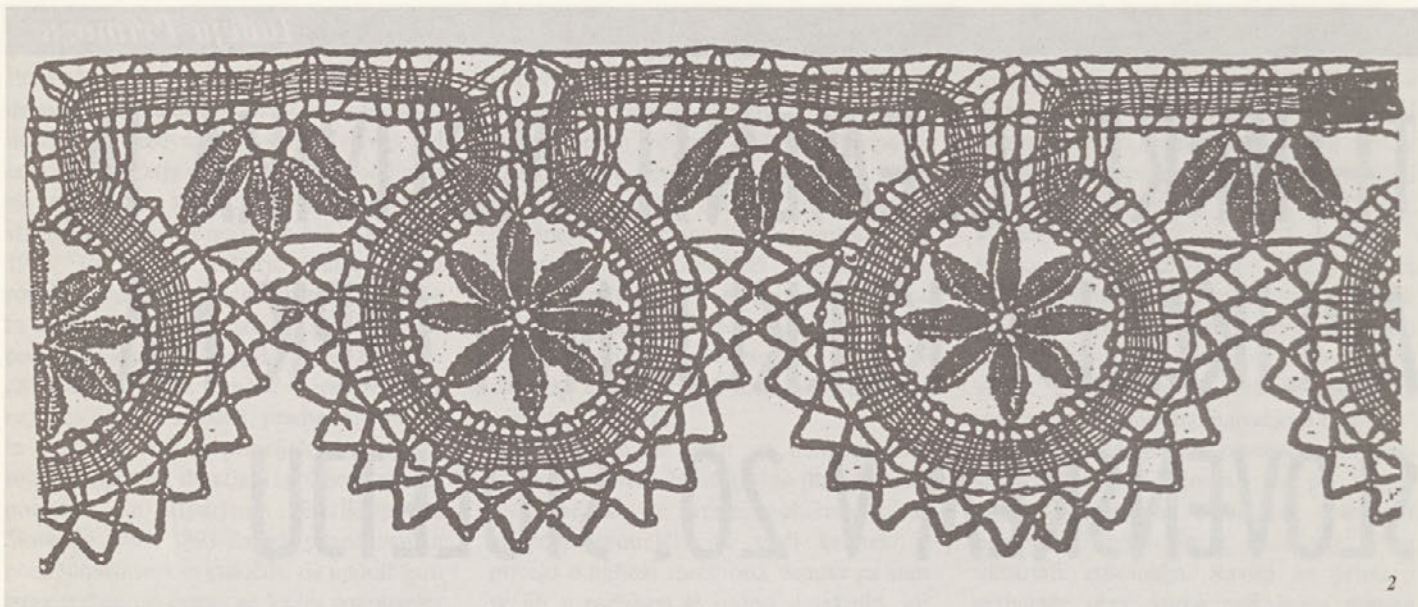
Metodiko zbiranja podatkov sem prilagodila zahtevam klekljanih čipk in tematiki, ki jo obravnavam. Osnova, po kateri so razvrščeni analizirani vzorci, je tehnična izdelava oziroma tehnike in elementi, ki jih poznamo v naših klekljanih čipkah, in čas, v katerem so se te čipke v največji meri izdelovale oziroma je bila njihova izdelava najpogostejša glede na podatke, ki o njih obstajajo. Pri opisu in razvrščanju posameznih čipk ali skupin uporabljam strokovno terminologijo, ki se uporablja v klekljarstvu.

Moje terensko delo je v veliki meri oviralo dejstvo, da gradivo, ki ga hranijo različne institucije, ni sistematično urejeno, kaj šele opremljeno s strokovno terminologijo. V nekaterih primerih ni niti inventarizirano niti ustrezno hranjeno. O tem gradivu, razen redkih izjem, ni praktično nobenih podatkov, kot so časovna in prostorska datacija, avtorstvo posameznih vzorcev, socialni izvor uporabnikov ipd. Skratka,

manjkajo predvsem tisti podatki, ki so iz etnološkega zornega kota najpomembnejši. V nalogi sem se tako kot vedno doslej namenoma izogibala uporabi najrazličnejših poimenovanj naših klekljanih čipk (npr. "idrijska čipka", "žirovska čipka", "selška čipka", "slovenska čipka"), ker menim, da bi bila za iskanje "avtohtonih" tehnik, elementov in vzorcev ter s tem povezano poimenovanje naših klekljanih čipk potrebna komparativna raziskava, ki bi našo čipko uvrstila v evropski in svetovni prostor.

Nalogo poleg osrednjega dela sestavlja nekaj uvodnih poglavij. V poglavju *Čipka v evropskem prostoru* razdelim čipke po načinu izdelave in spregovorim na kratko o zgodovini čipk in čipkarstva v Evropi ter o materialih, iz katerih so se le-le izdelovale ali se še izdelujejo. Sledi *Zgodovina klekljarstva na Slovenskem in njegova podoba danes*, kjer na podlagi literature povzamem do sedaj znane podatke o začetkih čipkarstva in klekljarstva pri nas,

2

najstarejših zapisih o klekljarstvu, krajevni razširjenosti in razvoju te domače obrti v preteklih obdobjih, začetkih strokovnega usposabljanja oziroma ustanavljanju šol, začetku in razvoju trgovine, razmerah po Rapalski pogodbi in v obdobju med obema vojnama ter skrbi za klekljarstvo po drugi svetovni vojni. Ob koncu dodam še svojo oceno klekljarstva v devetdesetih letih. V poglavju *Osnovna klekljarska terminologija* opredelim termin klekljanje in osnovni klekljarski pribor (npr. *klekelj*, *blazina*, *vzorec* itd.), klekljane čipke razdelim po sistemu izdelave ter za lažje razumevanje in spremljanje naloge s pomočjo besede in slike predstavim osnovne klekljarske tehnike in elemente. Poglavje zaključim s *Tabelo* nekaterih poimenovanj posameznih klekljarskih izrazov v treh največjih klekljarskih centrih Idriji, Železnikih in Žireh. Uvodni del sklenem s poglavjem *Tehnike, elementi, motivika in aplikacije klekljanih čipk na Slovenskem do 20. stoletja*, kjer najprej po kronološkem zaporedju navedem ugotovitve naših avtorjev Lada Božiča, Boža Račiča, Marije Verbič, Marije Makarovič in Jurija Bavdaža ter na osnovi podatkov, ki nam jih le-ti posredujejo, naše najstarejše čipke tipološko razdelim v tri osnovne skupine, *torhon*, *pečne čipke* in *vejevke*, ter navedem njihove glavne značilnosti. V nadaljevanju spregovorim še nekaj besed o uporabi čipk oziroma o njenih aplikacijah, pri tem pa se oprem na ugotovitve Stanka Vurnika, Marije Makarovič in Angelosa Baša.

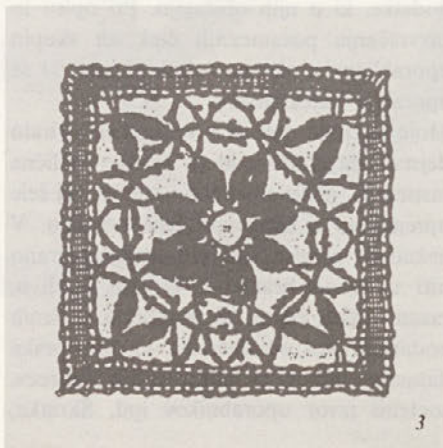
Osrednje poglavje naloge *Tehnike, elementi, motivika in aplikacije klekljanih čipk na Slovenskem v 20. stoletju* je razdeljeno v več časovnih obdobjih oziroma podpoglavij:

- *obdobje od začetka stoletja do okoli leta 1920,*
- *obdobje med obema vojnama in čas druge svetovne vojne,*
- *obdobje od konca druge svetovne vojne do začetka sedemdesetih let,*
- *sedemdeseta in osemdeseta leta,*
- *po letu 1990.*

V vsakem od teh obdobjih analiziram tri sklope: *tehnike, elemente in motiviko, tehnike, elemente in motiviko klekljarskih šol ter aplikacije*. Za predstavitev obravnavanih tem poleg besedila uporabljam slikovno gradivo.

Sledi še poglavje *Klekljana čipka kot sredstvo komunikacije v 20. stoletju*, v katerem spregovorim o klekljani čipki kot sredstvu komunikacije v različnih obdobjih tega stoletja.

Svoje ugotovitve lahko sklenem v naslednje misli. V 20. stoletju so bile tehnike, elementi, motivika in aplikacije klekljanih čipk na Slovenskem zelo raznolike. Nanje je v bistveni meri vplivalo povpraševanje na trgu.

3

Proti koncu 19., zlasti pa na začetku 20. stoletja so se pri nas na celotnem klekljarskem področju uveljavile *tračne čipke* v t.i. tehniki *širokega risa*, ki so zaradi lažje izdelave izpodrinile tehnično zahtevnejše *pečne čipke, torhon in vejevke*. Drugo skupino čipk so v tem obdobju predstavljale t.i. *stavljenе čipke*, za izdelavo katerih potrebujemo večje število parov, v tretji in četrti skupini pa so bile čipke, kjer je šlo za kombinacijo tako tračnega kot stavljenega sistema izdelave ter *figuralika*. Nekaterim od teh čipk, po vsej verjetnosti predvsem tistim, ki so se množično izdelovale, so ljudje nadeli domača, zelo slikovita imena. Le-ta zelo realistično poimenujejo glavne motive in oblike, npr. *žabji skoki, pogačke, gobice, kranclinke, bunke, srčkovke, pajki, slince, žabice, štručke, mižice, podkvice, krote* itd. Poleg metrskih oblik so vse pomembnejše postajale tudi že čipke zaključenih geometričnih ter negeometričnih oblik, imenovane *vrane*. Največji potrošnik klekljanih čipk v tem obdobju je bila Cerkev, vse bolj pa se je naša klekljana čipka uveljavljala tudi kot bogata dekoracija meščanskih domov in oblačil (posteljno perilo, spodnje perilo, prti, zavese, prtički itd.).

Politične in družbene spremembe po koncu 1. svetovne vojne so vplivale tudi na podobo klekljanih čipk v krajih, ki so z Rapalsko pogodbo leta 1920 pripadli Italiji. Z vzorci klekljarske šole v Gorici, z italijanskimi klekljarskimi učiteljicami ter z vzorci, ki so jih pošiljali iz drugih čipkarskih središč v Italiji, se je v teh krajih v naslednjih letih uveljavil tehnično enostaven t.i. *ozki ris* oziroma njegove različice. Vse pomembnejše aplikacije so tu že postajali najrazličnejši prti in prtiči.

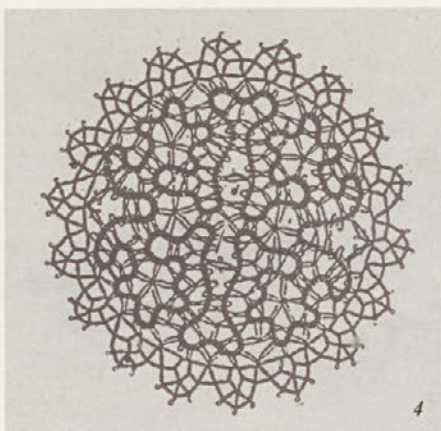
V krajih, ki so z novo politično ureditvijo pripadli Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma Jugoslaviji, tehnične in oblikovne spremembe klekljanih čipk niso bile tako izrazite. V teh krajih so se poleg čipk iz preteklega obdobja uveljavili še številni drugi vzorci, sestavljeni iz zahtevnejših tehnik in elementov. Najpomembnejše aplikacije v tem obdobju so bile zavese, posteljnina ter različni prti in prtiči.

Po koncu 2. svetovne vojne, zlasti v 50. in 60. letih, so zaradi vse večjega povpraševanja po čipkah v tehniki *ozkega risa* tudi v krajih, kjer se do tedaj še niso klekljali prav pogosto, začeli izdelovati te vrste čipk, zlasti t.i. *idrijski ris*. Le-ta je v naslednjih desetletjih zaradi enostavnejše in hitre izdelave ter s tem povezane nizke cene v veliki meri izpodrinil druge vrste tako tračnih kot stavljanih klekljanih čipk na celotnem klekljarskem področju. Najpogostejše aplikacije v tem obdobju so bili še vedno prti in prtiči ter posteljnina.

Že od srede 60. let dalje, zlasti pa v 70. in 80. letih je bilo opazno zmanjševanje števila klekljaric in njihovega znanja. Vzorca, ki so nastajali v tem času, so bili zmeraj manjši, tehnično enostavni, za njihovo izdelavo je bilo potrebno vse manj časa. Aplikacije so bile sestavljene iz vse manjših čipk in vse večje površine blaga. Nema lokrat so tudi ročno klekljane čipke in njihove aplikacije postajale kič.

Od začetka 90. letih je pri nas zaznati vse večje zanimanje za klekljarstvo, toda še vedno predvsem v smeri romantičnega poveljevanja "samo naše" avtohtonosti, enkratnosti, izjemnosti ipd. Le-to pa je daleč od resnične vloge našega klekljarstva in klekljane čipke v izredno razvitem evropskem prostoru, za katerega smo bili in smo še vedno prevečkrat zgolj "poceni delovna sila".

Danes se pri nas ponovno uveljavljajo tudi nekatere zahtevnejše tehnike in elementi. Vendar pa je prav znanje klekljaric in

njihova pripravljenost ure in ure presedeti "pr povstru" največja težava, ki se bo v prihodnje, po mojem mnenju, le še stopnjevala. Starostna meja dobrih klekljaric, ki obvladajo vsaj nekatere zahtevnejše tehnike in elemente in ki so čipke pripravljene izdelovati za "priboljšek", v povprečju namreč presega 70 let. Kot vse kaže, bodo razmere v klekljarstvu pri nas v prihodnje podobne, kot so danes v zahodni Evropi, kjer je njihova klekljana čipka redka in visoko cenjena, za povprečni okus in žep pa se uporablja cenena čipka z Vzhoda.

Čipke, ki nastajajo v današnjem času, lahko razdelimo v več skupin, vse pa so svoje bistvene značilnosti prevzele od čipk, ki so jih izdelovale v preteklih obdobjih. Tudi aplikacije so zelo raznolike in so v glavnem sestavljene iz manjših vložkov čipk ter se tako kot vedno v veliki meri prilagajajo namembnosti in zahtevam trga. Nedvomno najbolj razveseljivo pa je dejstvo, da so tehnike, elementi, motivika in aplikacije, ki jih poznamo na Slovenskem iz preteklih obdobj, danes izživ nekaterim ustvarjalcem za sodobne oblikovalske dosežke, kajti klekljana čipka ne more in ne sme biti zgolj replika dediščine!

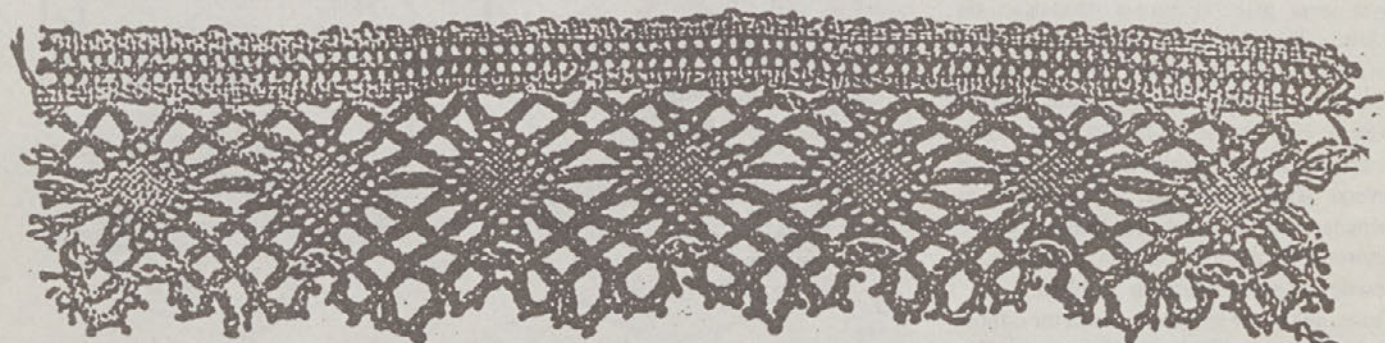
Zelo velik vpliv na obravnavano tematiko so pri nas v 20. stoletju imele tudi klekljarske šole. Na tehnike, elemente in motiviko šol je

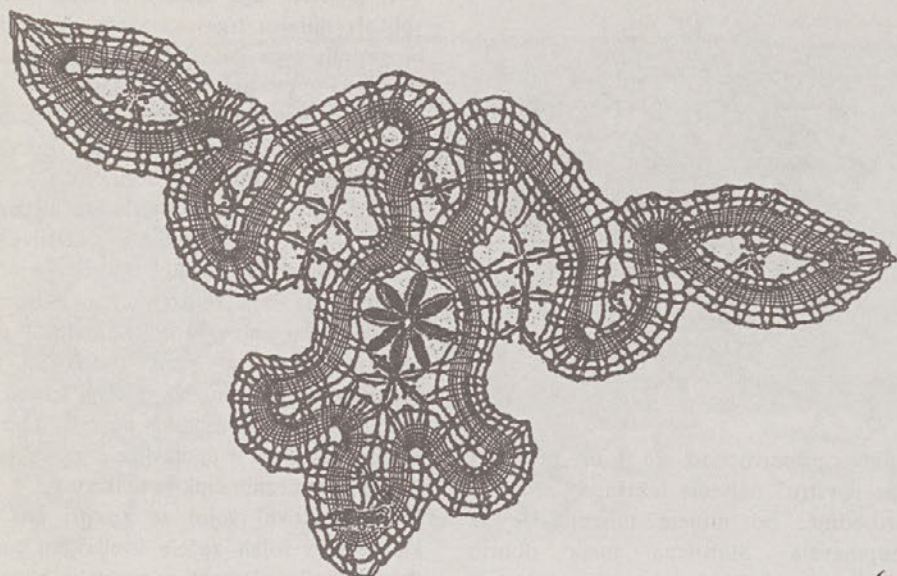
v 1. polovici tega stoletja v veliki meri vplivala njihova trgovska vloga. V učnih programih tega časa so bili tako zlasti vzorci, ki so bili tudi tržno zanimivi.

Šole so vzorce dobivale iz njim nadrejenih ustanov (Zentralspitzenkurs na Dunaju, Corsi merletti Gorizia v Gorici itd.), ki so jim za plačilo tudi oddajale naklekljane čipke. Iz primerjave učnih načrtov in vzorcev šol ter vzorcev čipk trgovcev je moč ugotoviti, da se je veliko vzorcev oziroma tehnik in elementov, ki so se izdelovali po šolah, kasneje pri nas uveljavilo in množično izdelovalo. Na podlagi teh so z majhnimi spremembami nastajali novi vzorci. Tudi zato je ugotavljanje resničnega izvora posameznih čipk še toliko težje.

Po 2. svetovni vojni so se pri nas v klekljarskih šolah začele uveljavljati tudi druge tehnike, elementi in motivika, ki so v naslednjih desetletjih postale stalnica v učnih programih. Šole so v tem času izgubile trgovsko vlogo, zato je njihova najpomembnejša vloga postala podajanje raznolikega klekljarskega znanja. Nekdaj tržno zanimive vzorce so zamenjali tehnično raznovrstni vzorci, ki zahtevajo veliko klekljarskega znanja. Z zmanjševanjem pomena klekljarstva je v 70. letih prišlo do krčenja učnih načrtov in tako so se prav v tem obdobju dokončno opustili nekateri starejši zahtevnejši vzorci. Danes poteka učenje klekljanja po ustaljenih učnih načrtih. Tako kot v preteklosti je opazno vnašanje posameznih pri nas še nepoznatih aplikacij, vzorcev, elementov, tehnik ali njihovih načinov izdelave v naše klekljarske šole. Vendar pa moramo kljub temu ohraniti pri nas že uveljavljene postopke in ne zgolj, kot je za Slovence tako značilno, "papagajsko" posnemati. Odličen zgled za nadgradnjo tujih vzorcev nam je lahko in nam bi morala biti prav klekljarska dediščina!

Čipka je bila, kot že rečeno, tako v preteklosti, kot je tudi še danes, izrazito ekonomsko pogojena kategorija, čeprav od

6

njene izdelave in prodaje danes ni več v tolikšni meri odvisno preživetje ljudi, ki jo ustvarjajo. Vendar pa so nanjo posredno s spremembami na trgu vplivale tudi družbene in socialne razmere. Lahko celo rečemo, da se v čipkah odraža duh časa. V času, ki jim je bil naklonjen, se je v njih in njihovih aplikacijah zrcalilo znanje in trud številnih ljudi. Čipka je bila statusni simbol, dostopen le premožnejšim. Na drugi strani so bile čipke in aplikacije, narejene v čipki nenaklonjenih časih, nekvalitetne in cenene.

Ob tem pa seveda ne gre pozabiti tudi vpliva posameznikov, risarjev vzorcev in trgovcev, ki so s svojim delovanjem prav tako vplivali na podobo klekljanih čipk in razvoj klekljarstva pri nas. Ob današnjem povečevanju "vsestranskih sposobnosti klekljaric", ki naj bi po mnenju večine ljudi čipke ne le naklekljale, ampak tudi narisale vzorce zanje, se nanje enostavno prevečkrat pozablja. Toda prav oni so vzorce, ki so prihajali k nam, tudi preoblikovali in jim dodali kanček svojega okusa, znanja, iznajdljivosti ipd.

Nedvomno pa so na Slovenskem, tako v preteklosti kot tudi še danes, nastajali posamezni avtorski vzorci neodvisno od tržnih razmer. Nekateri od njih so njihovim avtorjem služili tudi kot sredstvo komunikacije. Zato je po mojem mnenju skrajni čas, da se tudi klekljano čipko naučimo tako razumeti ter da uredimo in seveda spoštujemo tudi vse pravice, ki pripadajo njenemu avtorju. Prav vprašanje avtorstva je namreč na tem področju že desetletja pereč in nerešen problem.

Čipke, aplikacije in njihova vloga ter odnosi do klekljanja in klekljanih čipk so se v 20.

stoletju spreminjali. Danes je v množici takšnih in drugačnih teženj strokovni odnos še vedno prevečkrat zapostavljen. Zato naj na koncu le ponovim željo, izraženo že v diplomski nalogi, da bi v naslednjem stoletju vsi, ki se ukvarjajo s klekljanjem in klekljano čipko na Slovenskem, s strokovnim odnosom znali nadgraditi lastne interese in samozadostnost. Izzivov za to nedvomno ne manjka!

Slikovno gradivo

slika št. 1: Čipka v tehniki "idrijskega risa" in sukanega risa, hrani Mestni muzej Idrija, r = 15 cm

slika št. 2: Bunke, motiv v tehniki širokega risa, hrani Slovenski etnografski muzej, inv. št. 12376, metrska čipka, d = 9 cm

slika št. 3, 6: Čipke zaključenih geometričnih in negeometričnih oblik (vrane), hrani Slovenski etnografski muzej, inv. št. 11447, 20,5 × 10 cm, inv. št. 12028, 6,7 × 6,7 cm, inv. št. 12127, 16 × 29,5 cm

slika št. 4: Različica "italijanskega risa", ki se je uveljavila med obema vojnoma v krajih, ki so z Rapalsko pogodbo pripadli Italiji, hrani Mestni muzej Idrija, r = 10,7 cm

slika št. 5: Mizice spadajo v skupino stavljenih čipk, hrani Mestni muzej Idrija, zap. št. 538, d = 4 cm

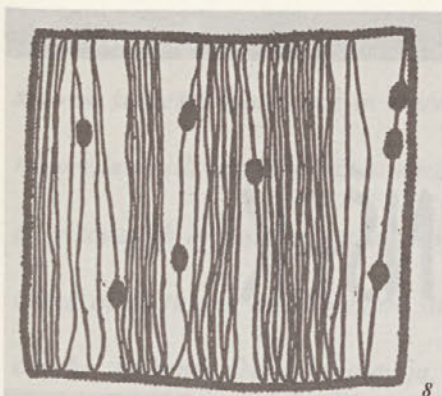
slika št. 7: Kranjec in Kranjica po osnutku Maksima Gasparija, ki je nastal v obdobju med obema vojnoma in se je izdeloval v krajih pod Jugoslavijo, katalog "Jugoslovanske čipke" Državnega osrednjega zavoda za žensko domačo obrt iz Ljubljane

slika št. 8: ANDATOMITA - klekljana čipka kot sredstvo komunikacije avtorice

slika št. 9: Figuralika z rastlinskimi motivi, hrani Loški muzej Škofja Loka, E 1001, 23 × 14 cm

7

Temeljna literatura:

- BAS, Angelos 1970: Noša na Slovenskem v poznem srednjem veku in 16. stoletju. Ljubljana.
- - 1987: Oblačilna kultura na Slovenskem v Prešernovem času. Ljubljana.
- - 1992: Oblačilna kultura na Slovenskem v 17. in 18. stoletju. Ljubljana.
- BAVDAŽ, Jurij 1989: Idrijska čipka. Mohorjevo koledar 1990. Celje.
- BIZJAK, Simon; LAPAJNE, Marjanca; KENDA, Klemen 1996: Firma Franz Lapaine. (Naloga za gibanje znanost mladini, Gimnazija Jurija Vege) Idrija.
- BOGATAJ, Janez 1986: 40 let podjetja Dom in njegova vloga pri ohranjanju in razvijanju domače in umetne obrti - katalog razstave. Ljubljana.
- BOŽIČ, Lado 1956: Idrijsko čipkarstvo. V: Idrijski razgledi 1. Idrija.
- Dom 1946 - 1966, 1966: Brošura ob 20-letnici podjetja Dom. Ljubljana.
- JOVAN, Janko 1903: Domače obrti na Kranjskem. V: Dom in svet. Ljubljana.
- LESKOVEC, Ivana 1993: Idrijska čipka. V: Idrijska obzorja. Idrija.
- LESKOVEC, Ivana; PELHAN, Aleksandra; KODER, Cveto 1993: "Idrijska čipka" - strokovne osnove za uveljavitev geografskega porekla in blagovne znamke "Idrijska čipka". Idrija.
- MAKAROVIČ, Marija 1970: Klekljane čipke - vodnik po razstavi. Ljubljana.
- - 1974: Slovenska kmečka noša od konca 19. stoletja do danes - vodnik po razstavi. Ljubljana.
- - 1981: Govorica slovenske kmečke noše - vodnik po razstavi. Ljubljana.
- - 1991: Oblačilna kultura agrarnega prebivalstva v 19. stoletju. V: Slovenski etnograf 33 - 34. Ljubljana.
- MAKAROVIČ, Marija; DOLENC, Jana 1993: Slovenska ljudska noša v besedi in podobi - Bela Krajina - Poljska dolina. Ljubljana.
- - 1994: Slovenska ljudska noša v besedi in podobi - Litijsko posavje. Ljubljana.
- - 1995: Slovenska ljudska noša v besedi in podobi - Notranjska. Ljubljana.
- MAKAROVIČ, Marija; KLARER, Magdalena 1987: Slovenska ljudska noša v besedi in podobi - Slovenska Istra. Ljubljana.
- PRIMOŽIČ, Tadeja 1993: "A. Primožič". (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete, seminarska naloga I. Tipkops.)

RAČIČ, Božo 1968: Slovensko čipkarstvo s posebnim ozirom na loško območje. V: Loški razgledi 15. Škofja Loka.

RAMOVŠ, Tonika: Zgodovina čipkarstva v Železnikih (hrani Muzej Železniki).

STANONIK, Marija 1970: Čipkarstvo v Žirovski kotlini. V: Loški razgledi 17. Škofja Loka.

VALVASOR, Janez Vajkard 1984. Slava vojvodine Kranjske. Ljubljana.

VERBIČ, Marija 1963a: Gospodarski stiki Loke z Idrijo v 16. in 17. stoletju. V: Loški razgledi 10. Škofja Loka.

- - 1963b: O začetkih slovenskega čipkarstva s posebnim ozirom na Idrijo. V: Kronika 3. Ljubljana.

VRIŠER, Andreja 1993: Noša v baroku na Slovenskem. Ljubljana.

VURNIK, Stanko 1928: Slovenska peča. V: Etnolog 2. Ljubljana

Viri:

Arhivi avtorice, Čipkarske šole Idrija - Gimnazija Jurija Vege, Čipkarske šole Žiri, podjetja A. Primožič, podjetja Čipka in podjetja Dom

Fototeke "Čipkarstvo" Loškega muzeja Škofja Loka, Mestnega muzeja Idrija in Slovenskega etnografskega muzeja

Hemeroteke avtorice, Loškega muzeja Škofja Loka, Mestnega muzeja Idrija in Slovenskega etnografskega muzeja

Katalog "Jugoslovanske čipke" Državnega osrednjega zavoda za žensko domačo obrt, Ljubljana 1938, Katalog "Slovenske ročno klekljane čipke" podjetja Domexport iz konca 50. let, Katalog "Slovenske ročno klekljane čipke, ročno delo Jugoslavije" podjetja Domexport iz sredine 60. let, Katalog klekljanih čipk podjetja Čipka iz predvidoma 60. let, Katalogi čipk (akcesijska št. 444) hrani Mestni muzej Idrija, Katalogi podjetja A. Primožič iz začetka tega stoletja

Klekljane čipke in aplikacije Ateljeja A Cerko, Irme Vončina Idrija, Mojce Jeme Škofja Loka, podjetja A. Primožič Žiri, podjetja AnArs Ljubljana, podjetja Čipka Idrija, podjetja Dom

Ljubljana, podjetja Vanda Idrija, Turističnega društva Železniki

La storia - kronika Čipkarske šole Idrija - fond Čipkarske šole Idrija, IDR 168, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Oddelek v Idriji

Prospekti in propagandno gradivo podjetja Čipka

Učni programi Čipkarske šole Idrija - Gimnazija Jurija Vege, Učni program Čipkarske šole Železniki, Učni program Čipkarske šole Železniki iz začetka tega stoletja (hrani Muzej Železniki), Učni program Čipkarske šole Žiri, Učni program "1945 - 1962", Čipkarska šola Idrija - Gimnazija Jurija Vege, Učni program poklicnega programa "čipkarstvo" - Gimnazija Jurija Vege, Učni program in vaje Šole za umetno obrt oz. Šole za oblikovanje, Učni program za Čipkarsko šolo Idrija Silve Kogej "Metodično izpopolnjen podroben čipkarski učni načrt", Učni programi Čipkarske šole Idrija iz začetka tega stoletja ter med leti "1919 in 1943" - fascikel Čipkarske šole Idrija (hrani Mestni muzej Idrija)

Zbirka "čipk in priprav" ter aplikacije klekljanih čipk iz "tekstilne zbirke" Slovenskega etnografskega muzeja, Zbirka "Čipkarstva" Muzeja Železniki, Zbirka "Čipkarstvo" Loškega muzeja Škofja Loka, Zbirka čipk in aplikacij Mestnega muzeja Idrija, "Čipkarska zbirka" Muzejskega društva Žiri

Zbirka vzorcev Alfonza Zajca, Irme Sedej in Mire Kežar

